

Ne lipsește această a doua ediție de la Moscova din 1721, încît nu avem posibilitatea unei confruntări. Nu cunosc nici părerile altor cercetători în această problemă³⁷. Controlînd însă mai îndeaproape ediția de la Rîmnic am constatat că nu există deosebiri de conținut între textul gramatical al acestei ediții față de al celei de la Snagov (din 1697). Exceptînd prefața și suplimentul Чинъ технологіи..., care se dă la sfîrșitul ediției din 1755 (de la p. 256 înainte), nu rămîn decît oarecare deosebiri de ordin ortografic în reproducerea aceluiași paradigmă.

Afirmația lui N. M. Dilevski ridică un semn de întrebare și din alt motiv: în cele peste zece pagini din prefața ediției de la Rîmnic, nu se vorbește nici un cuvînt despre ediția de la Moscova din 1721. Se vorbește în schimb de ediția din 1619 de la Vilno:

« Не наше сѣе къ вамъ слоко, в оучишеаѣ, но старавъ любомудравъ мѣжа греческаго и латинска языка къ скободныхъ наскохъ не менше неже къ слаженскому исхсена вышавъ. Мелетія Смолитинскаго, монаха крашенка Биленскаго. "Иже втѣ Бгѣ даннымъ есмъ любомудроу", и грамматикъ слаженскю сочинни правъ изъ греческа и латинскѣа приличнаа ко переводъ вбоихъ дѣлаектвѣхъ правнаа, и скожъ мнѣгаа приложикъ слаженскаа, издаде на свѣтъ печатнымъ писменѣмъ къ лѣшо вт коплоченѣа бога слока лхдѣ: къ ервоже предислокѣи словеса. Здѣ вашей любви представляю» (ff. 5v—62).

Textul continuă printr-un pasaj citat după ediția din 1619 a gramaticii lui Smotritski (fapt remarcat și de Dilevski) care cuprinde mai mult de o pagină în ediția din 1755, încheindu-se pe foaia 7 verso prin cuvintele: « до здѣ любомудравъ Мелетія словеса ».

Afirmația lui S. F. Librofici — că ediția de la Rîmnic e o reproducere a celei din 1619 — pare să fie mult mai aproape de realitate, deoarece caracteristicile gramaticii din ediția lui Antim (semnalate cu prilejul comparației cu cea de la Moscova din 1648) sînt comune și ediției de la Rîmnic. Ca atare, ediția din urmă nu se deosebește nici de copia din 1655 de la Tîrgoviște, făcută după ediția din 1619. Într-adevăr, tustrele (copia din 1655, ediția din 1697 și cea din 1755) sînt în același format (în 8° mic), avînd în jurul a 250 de foi fiecare. În toate se dau, spre deosebire de ediția de la Moscova, următoarele opt părți de vorbire: имя, мѣстоимѣніе, глаголъ, причастіе, наркчіе, предлогъ, союзъ, междометіе, urmate imediat de Осъкреніе cu privire la ѧ θρον³⁸. Textul gramatical propriu-zis cuprinde aceleași împărțiri și subîmpărțiri, avînd aceeași terminologie și aceleași exemple: găsim de pildă Вилно, ну Москва. Pînă și încheierea prin formula în limba greacă: Μία φωνὴ μου ἐλπίς Ἰησοῦς ὁ Χριστός — le caracterizează pe toate.

Putem spune, prin urmare, că ediția din 1755 de la Rîmnic are același izvor cu cea din 1697 de la Snagov: ediția din 1619. Dacă, totuși, e o reeditare a celei de la Moscova din 1721, după cum susține prof. N. M. Dilevki, atunci trebuie să se confirme faptul că aceasta din urmă, exceptînd prefața și alte eventuale adaosuri, este ea însăși o retipărire după cea din 1619, cu unele inovații ortografice ale editorului, care s-au impus la interval de un secol.

Încheiem discuția privind raportul celor două ediții ale gramaticii slave a lui Smotritski, tipărite în Țara Romînească, față de cea de la Eve din 1619 și cea de la Moscova din 1648, prezentîndu-le în tabelul comparativ de mai jos.

³⁷ Din cite am putut să constat, cercetătorii ruși n-au discutat această problemă.

³⁸ Conținutul observației despre ѧθρον s-a reproduș mai sus.